

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2005 сыл
Курун тутар
22 КҮННЭ
ОЛТУОРУННУУ
№ 34
(9251)

Улуу Кыайы 60, улуус тэрил-
либита 75 сылларынгар анаан, улуус-
спут ааспыт олобун үүнэр суһуех
ычакка билиһиннэрэр- сырдатар
уонна кинилэри патриотическай
өйгө-санаага иитэр сыаллаах
нэһиликтэр икки ардыларынаабы
тематическай бизэрдэр график
быһытынан ытыллылар.

Кулун тутар ый 14 күнүгэр те-
матическай бизэр түһүлгэтин
Сылан нэһилиэгэ тэрийдэ.

Культура дьэтин саалатыгар
хас даҕаны түһүмүһүн нэһили-
эк сайдан кэлбит историйатын,
уруккутун, билиһиннэтин туһунан
стандарт үлэлэри дьаһалта
баһылыга И.В. Баширин көмүскэ-
этэ. Истияны тилэри нэһилиэк
төрдө буолбут Ураанай Боотур-
тан сабаалаан аба уустарын, граж-
данскай сэрии, колхозтааһын, пи-
онерия, комсомол, сэрии хэмин,
көһөрүллүүн барытын кэпсир
стендэ тардыллыбыт. Нэһилиэк-
тэн төрттээх суруйааччылар,

учеһадыр итинэн бириддиһэн
аатордар кинигэлэрэ кэрэхсэби-
ли үөскэтэр. Ол иһигэр, олохтоох
кырааһы үөрэтээччи К.В. Макаро-
ва "Сылан Герой-ийэлэрэ" диэн
субу абыһах хонуктаабыта "Сапа
олох" РИХ-хэ бэчээтээн тахсы-
быт кинигэтэ о.д.а. бааллар. Ии-
тар-үөрэтэр тэрилтэлэр үлэлэрин
тустарынан оскуола директора
А.М. Максимова уонна уһууһаан са-
биздистэй Е.П. Сивцева кэпсэти-
лэр, учаастактар тустарынан уча-
стак тустаах баһылыктара сыр-
даттылар. "Утүө дьаһала" чэри-
тинэн итинэн чөл олох сирингэр,
ыал дохуоттаах буолуутугар ы-
тыллар үлэлэр түмүкүлүбүтүлэр.

Уран тарбахтаахтар үлэлэрин
быыстапкатыгар көмүстөн, кыл-
тан, туйтан, мастан, тустан
онгоһук уонна тигин арааһа туруу-
рулуна. Аатырбыт Эгисий Уус
огорбут кылтыһа хайа да музей
сэдэх экспонатынан буолуон
сөптөөх. Ф.К. Горохова сахалыы

танаһа, А.Н.Никитина көбүрдэ-
рэ, М.С. Ноговицына, Е. П.Сивце-
ва тус онгоһуктара, Н.И.Говоро-
ва сөрүөлэрэ, А.Т.Флегонтова
уруһуйдара, С.Е. Макаров мастан
онгоһуктара, Г.П. Макаров кукон-
най мизбэлэ у.д.а. болломтону
тартылар. Ф.К. Горохова вете-
раннарга анаан "Мандар" диэн
куруһуогу тэрийэн үгүс эбээн
туһунан тигин кистэлэннэригэр
уһууһаан быыстапкага баай коллек-
цияны киллэрбит.

Улуус баһылыга И.Н. Аммо-
сов быыстапканы көрүү кэмигэр
олохтох дьаһалта дьэтигэр тыл
уонна үлэ ветераннарын кытары
көрүстэ, "Кыайы 60 сылынан"
үбүлүөһүкү мэтээллэри туттар-
таата.

Түөрт блоктаах тематическай
бизэр концерт нэһилиэк
төрүчүтүн исторياتтан
сабаалаһа. Үлэ ветерана Б.П. Ба-
ишев инники күөһүгэ олохтон
нэһилиэк историйатын түһүмэхтэ-
ринэн кэпсээн истэбин ахсын, ону
кэрэһилиир түгэннэр, сыппара-
нан чакчылар, хаартыскалар про-
екторынан көрдөрүллэн истилэр.
Историческай суолталаах түгэн-
нэр ахсын анал концертнай
нүөмүрдэр киирэллэр. Ол курдук,
Ураанай Боотуру кэпсиргэ уо-
латтар "Боотур үкүлүүн" толор-
дулар, кылаас охсуһуутун кэмэ
"Хэриэс тыл" уонна "Ус ыстык
үөһүгэр" инсценировкаларынан
күүһүрдүлүннэ. Холбоһуктааһыны
"Колхозтаахтар муннахтара"

уонна "Комсомоллар муннахтара"
инсценировкаларынан
дүүһүдүлэр. Сценарийы суруйа-
аччылар Дария Дьячковская уон-
на Николай Дьячковская о.д.а.
курдук чулуу дьоннорун образта-
рын прототип онорбуттара тема-
ны арийыһа төһүү буолла. Ик-
кис блок Сылан поэга Виктор Ба-
шарин "Бэс ыйын 22 күнэ 1941
сыл" хоһоонун Н.Аммосова
аабытынан сабаалаһа. Чурапчы
улуунун, ол иһигэр Сылан
нэһилиэгин, колхозтарын хогу
көһөрүү темата түмүкүлүбүтэ. Кы-
айы буолбут сураа ыраах тыа
сирингэр хайдах тийбитэ үкүү
тыһынан хомоһодук кэпсээнэ.
Сэлэлэн турар ыччаттар инни-
лэригэр тахсан Борис Пахомовин сэ-
рин сылларын, хогу
көһөрүллүүнү, кураһы-суту аас-
пыт итинэн сэрин кэһиниһэри эй-
элээх олобу туһут ветераннар
аатарыттан Кэс тыһын элпитэ
олус долгутуулаахтык табыста. Бу
блок икки ирдэннэлэр хордары-
нан түмүктэннэ.

ССРС норуоттарын дөбөр-
донууларын, үлэ дьонун түбүктэ-
рин темата арылынна. Олохтоох
астор П. Беляев "Дойдубар
Түөһүгэр" ырыатын кватет толор-
уутугар иккэ олодохтууна
арай. ... уопут баран хаалла. Си-
билигин аҕай араас уотунан-
күөһүкүн дьиримнэспилит, баян
намыһай тыһыгар уйдарбыты
сөбөхтө "Ным" барда, тула ха-
быс-хараһа буолла. Тустаах тэ-

рийэччилэр онно-манна сүүрэкэ-
лээтилэр, хантан эрэ булан фо-
нардары уагытылар. Били ыһыы
турбут уолаттар сценаттан саа-
лаба түһэн баянынан ырыаны тар-
дан хэбистилэр. "Жюри",
"көрөөччү" диэн арахсыбака ба-
ры биэр тыһыга киирэн хас да
ырыаны ылаан ыһыргиттибит. Ол
эрээри, чочумча буолаат... уопут
кэллэ. Концерт салгыы барда.

Жюри сценарий үчүгэйдик
таныйлан оноруллубутун, ордуу
маннайгы уонна иккис блоктар
бизэр ис хоһоонун диригиник
арыйыттарын, көлүөнэ ситим-
нэһиниэ итэҕатиннээхтик бэрлэ-
либитин, саала көрөөччүнү кыта-
ры ыкса ситимнэһин бэлэстээтэ.
Сцена декорацията улаханым
уларейбатар даҕаны, музыканан,
уотунан-күөһүкүн кииргэтигин,
сага технологияны туһаныһын,
уус-уран онгоһуктар быыстапкала-
рын, дьон маассабынан урдуктук
сыдалаата. Концерды туруорууга
айымнылаахтык үкүлээбит Б.П.
Баишевка, К.В.Макаровага уонна
музыкальнай өттүн кыайа-хото
туһут кэргэниин Макаровтарга
махталын биллэрдэ. Итэбэс
быһытынан, түмүк түһүмэх
көһөрү концерт быһытынан
барбытын, чөл олох сирин
тарбатын, "Утүө дьаһала" жам-
сааһын курдук билиһин олох ура-
тылар көрдөрүллүбүтүн эттэ.

Р. СИБИРЯКОВА.

Хоратыскаба: концерт
түгүннэригэр.

Спорт

Спорт

Спорт

КЫАЙЫЛААХТАРЫ ЧМЭСТЭЭТНЭЛЭР

Кулун тутар 14 күнүгэр дьаһалта дьэтин
актовай саалатыгар улуус тэрилтэлэрэ,
нэһиликтэр дьаһалтала түмсүүлээх биер
сонун дьаһал буолан ааста. Спорду сэнээр-
эччилэр билэргит курдук, кулун тутар 6-7
күннэригэр Дьоккуускай куоракка Н.Тарскай
бириниһигэр 50-с төгүлүн республикатаабы
бириддиһэн уонна хамаанданан бастыыр
илин күрэхтэһин олус хатыһылаахтык буол-
ан аастыта. Барыта 18 улуустан уонна куо-
раттан 180 тустуук күөн көрсүбүт күрэхтэһин-
лэригэр 40 сыл буолан баран Дьоккуускай ку-
орат (1965 с. бастаан турар), дьэ, быһыл ха-
маанданан 90 очкону ылан бастакы миэстэ
буолан үөрүү өрөгөйүн билбитэ. Кинигтэн 3
очконан хаалан билиги улууспут хамаандата
иккис буолбута. Онтон 15 сылы быһа суб-
урунчу бастаабыт Уус-Алдан улууһа билигит-
тан биер эрэ очконан хаалан үгүс биригстээх
миэстэбэ тигистэ.

Бу күрэхтэһингэ Чурапчы улуунун хамаан-
дата олох эрдэттэн бэлэмнэммитэ, үгүс
сүүмүрдир күрэхтэһинлэргэ сылдыһыта,
улуус таһымыгар хас да төгүл субэ муннах
ытыллыбыта. Ол түмүгэ — 7 призердаах ха-
маанда иккис миэстэ буолла! Улуус бары са-
лайааччылар түмсүбүт муннах бүтүүтүгэр
бу күрэхтэһингэ кыайыһы аҕалсыбыт тусту-
уктар, тренердэр чистээһин ытыһына.
Бэйэтин этинигэр улуус дьаһалтатын
баһылыга, улуустаабы тустуу федерациятын
председателэ И.Н.Аммосов кэнники кэмэ
Чурапчы институт аһыллыаһыттан көнүл ту-
стуу биллэр-көстөр сэрэгэһийинни ылытын
бэлэстээтэ. Улуус дьаһалтата институт была-
анаах үлэни ытарын бэлэстээн турар кулун
тутар ый сабаалаһыта биер дойдулаахтар-
быт, СР спорка уонна физкультурага комите-
тын председателэ М.Д.Гуляев, олимпийскай
чемпион П.П.Пинигин дойдуларыгар тахсан
бары тренердэри, туһанааһа салайааччыла-
ры түмэн Чурапчыга кизин ис хоһоонноох, үгүс
этиилэрдээх, инникигэ былааннардаах мун-
наабы ыһтан барбыттара үгүһү этэрин
тоһоолоотто.

Институт ректора И.И.Готовцев институтка
кэлленин кэмгэ эдэр, кэскиллээх тустууктар
үүнэн иһэллэрэ, биллэр-көстөр ситиһилиһэн
эрэллэрэ былааннаах үлэ түмүктэбэ буола-
рын, институтка тустуу сайдыһыгар биер
сүрүн хайыска оноруллан, тренердэр биер
научнай төрүккэ олобуран сыаллаахтык-со-
руктаахтык үлэлииллэрин эттэ. Маны тэнэ ис

дьаһала отделын начальнигар К.К.Неустроев-
ка кэскиллээх тустуугу Виталий Иванову
үлэбэ ылан, араас күрэхтэһинлэргэ, спорда-
га сырытыннарарыгар махтанан турар атын
тэрилтэлэр мантан холобуру ылан, улуус тус-
туута сайдыһыгар көмөнү онороллоругар
ыһырда.

Бу кэнэ И.Н.Аммосов миэстэлэспит уо-
латтарга улуус дьаһалтатын грамоталарын
уонна харчынан бириэмийэлэри туттартаата.
Наһараадалаһымт спортсменнар ортолору-
гар бааллар 60 кг иккис миэстэлээх И.Д.О со-
труднига В.Иванов, ити ыйааһынна үгүс миэ-
стэбэ тиксипит спорт маастара А.Иванов, 74
кг үгүс миэстэлээхтэр В.Корякин, Ю.Старо-
стин, хамаанда туһугар 84 кг үөһэ тахсан тус-
тубут спорт маастара С.Захаров, бу ыйа-
аһынна иккис миэстэ буолбут Э.Ефимов
уонна 120 кг иккис миэстэни ылбыт республи-
ка сэттэ төгүллээх чемпиона А.Андреев баал-
лар. Маны таһынан Иннокентий Николаевич
бу ситиһини уһансыбыт тренердэргэ К.Н.За-
харовка, М.С.Скрябинна, В.Е.Стручкова,
В.В.Уйгуровка эмиз Махтал суруктары уонна
харчынан бириэмийэлэри туттартаата, өссө
үрдүк спортнай ситиһиллэри бабарда.

БЫРААТТЫ ГРИГОРЬЕВТАР БИРИННЭРИГЭР

Таатта улуунун Ытык-Күөл сэлэиннэти-
гар кулун тутар 12-13 күннэригэр Саха сирин
60-70 сыллардаабы көнүл тустууга уонна
хапсабайга ааттара-суоллара биллибит быра-
атты-убай Илья уонна Николай Григорьев-
тар бириннэригэр бу көрүнүгэр улахан тур-
нир буолан ааста. Илья уонна Николай бэйэ-
лэрин кэмнэригэр оройуоннарын, республи-
каларын үгүс күрэхтэһинлэргэ чистээхтик
көмүскээн Саха сирин, Дальнай Восток уонна
Сибирь хас да төгүллээх чемпионнарын
уонна призердарынан буолталаабыттара.
Иккис ССРС уонна Саха АССР спордун маа-
стардара. Ол да иһин дьоннор-сэргэлэрэ,
улуустарын салалталара өйдөөн, ойбон бу
турниры үрдүк таһымга ытытылар.

Көнүл тустууга күрэхтэһин икки ыйа-
аһынна — уруккулуу 52 уонна 62 кг ыты-
лыһа. Хапсабайга эмиз икки ыйааһынна —
70 кг дьэри уонна онтон үөһэ ыйааһынарга
күөн көрсүһүүлэр буоллулар. 52 кг барыта 15
бөбөс тустубуттан билиги улууспут биер
биллэр бөбөһө, СР былыргыныгы чемпиона,
Россия студеннарын чемпиона Данил Неус-
тров бастаан, автомат-сааны ылан үөрдэ-
көттө. 62 кг эмиз 15 бөбөс тустубуттан таат-

талар бэйэлэрин уоллара, билигин армия
спортивнай куллубугар Саха сирингэр сулуус-
палыы сылдыар Евгений Ефимов бастаан,
эмиз автомат-саа хаһааһынынан буолла.

Хапсабайга 70 кг Чурапчытаабы физкуль-
тура уонна спорт институтун выпускнига, би-
лигин дойдутугар Тааттага тренеринэн үлэ-
ли сылдыар хапсабайга СР спордун маастара
Семен Юножьев бастаан, эмиз автомат-сааны
тутта. 70 кг үөһэ ыйааһыннаахтарга сахалар
киэн туттар уолбут Ньургун Чуков бастаата
иткэнэ төрдүс автомат-сааны тутта.

ХОТУГУ МНОГОБОРЬЕҤА КҮРЭХТЭҤИ

Кулун тутар 12-13 күннэригэр СР физи-
ческай културага уонна спорка комитетын
календарнай былааныгар киирбит, муус ус-
тар ыйга Россия кубогар кытарга сүүмүрди-
ир хотугу многоборьега күрэхтэһин буолан
ааста. Манна барыта 12 хамаанда, ол иһигэр
эр дьонго 57, дьахталларга 8 спортсмен кыл-
тыһы ылылар. Билиги улуустуттан уонна
институттуттан 19 кили бэйэлэрин куустэ-
рин холоннулар. Икки күннээх күрэхтэһин
түмүгүнэн Чурапчы улууһа хамаанданан
күрэхтэһингэ бастакы миэстэни ыла. Иккис
Амма, үсүһү Бүлүү улуустарын хамаандала-
рылылар.

Онтон бириддиһэн күрэхтэһингэ биас
көрүн түмүгүнэн бастакы миэстэни Чурапчы-
таабы институт IV курсун студена Г.Максимо-
ва, иккиске институт выпускнига, билигин
Чурапчы 2 №-дээх оскуолатын физкульту-
рага учуутала А.Иванов, үгүскэ эмиз выпуск-
никыт, билигин Амма улуунугар учууталы-
ыр В.Никифоров табыстылар. Кыргыттар ор-
толоругар икки көрүг (куобахтааһын уонна
икки км дистанцияга мастаах сүүрүү)
түмүгүнэн мунутуур кыайылааһынан инсти-
тут студентката М.Неустроева буолла, иккис-
ке Бүлүүттэн К.Дмитриева, үгүскэ Дьоккуус-
кайтан Н.Никифорова тигистилэр.

Бу күрэхтэһингэ институт биас студена
А.Онопрова, А.Погодаев, К.Константинов,
М.Торков уонна В.Мордовской наартаны ойу-
уга СР спордун маастарын нуорматын толор-
дулар. Манна бастакы, иккис миэстэлэри ыл-
быт спортсменнар муус устарга Россия кубо-
гар кыттыһыны ыла барыахтара. Спорду
сэнээрээччилэр аатарыттан улуус хамаанда-
та республикага бастаабытынан, уолаттар-
быт маастар нуорматын толорбуттарынан
тренердэргэ В.В.Ахимовка уонна И.П.Мака-
рова эсэрдэбитин тирдэбит.

Е.ПУДОВ.

Кэрэ айгытигэр

"САНАРҤА СААС" КҮРЭХХЭ ОДЬУЛУУННАР СИТИНИЛЭРЭ

Кулун тутар 17 күнүгэр Чурап-
чы сэлэиннэтигэр улуустаабы
"СаһарҤа саас" диэн оскуолага
үлэнир куруһуоктар күрэхтэ-
руолан ааста. Бу конкурса Одьу-
луун орто оскуолатыттан эбии
үөрэххэ дьарыктанар оболор си-
тиһилээхтик кыттан кэлибит. Ол
курдук, үкүүһүтэрибит
"Дьөгөһөй" үкүүһүтэринэн (сал.
Т.И.Калитоннова) лауреат үрдүк аа-
тын сүктүлэр. "Туосчаан" куруһуок
(сал. З.И.Портнягина) итиллээч-
чилэрэ сыллата улууска эрэ буол-
бакка, республикага тийэ си-
тиһилээхтик кытталлар. Бу да
конкурса инники күөннэ сырыт-
тылар.

"Иис", "Сөрүө" куруһуоктар дьа-
рыктанар оболор бэйэлэрэ тусла
суоллаах-нистээх дьон буолаллар.
Кинилэр онгоһуктара кэнники
кэмэ кизэн эйгэбэ сэнээринни
ылаалар. Ол курдук, "СаһарҤа са-
ас" конкурса Павлова Уйгу (IV
кылаас) II, Карпова Сайыһа III ми-
эстэлэри ылары ситистилэр.
Төрөппүт А.Н.Егорова дьарыктаан
алын кылаас оболоро сахалыы но-
руот ырыатыгар холонор
көрдүлэр. Кинилэр салгыы дьа-
рыктанан инники өттүгэр
дүүллүүр субэ үрдүкү сыанабы-
лын ылаахтара диэн эрэнэбит.

Сахааһа АНДРОСОВА,
Одьулуун орто оскуолатын VIII
кылааһын үөрэнээччитэ,
"Саргы" пресс-киин чилиһэ.

БАСТЫН ИЙЭ, БАСТЫН ҮЛЭҢИТ

Бары билэрбит курдук, Аан дойдутаагы дьахталлар күннэрин көрсө Дьокуускай куоракка Саха сириг үлэһит дьахталларын I сьезэрин 80 сылыгар аналлаах декада буолан ааста. Онно биһиги улууспуттан бастын кэккэ, холобурга сылдыар дьахталларбыт кириэнэр, кыттыыны ылан кэлбиттэрэ. Ол туһунан биһиги хаһыалытыгар сырдатыллан турар. Делегация састаабыгар тыа хаһаайыстыбатын эйгэттэн Соловьев нэһилиэгин "Бээкэ" бааһынай хаһаайыстыбатын ыанньыксыта З.Г.Федорова сырытта.

Зоя Гаврильевна кэрэниэн Степан Васильевичтын 1995 сыллаахха "Бээкэ" диэн бааһынай хаһаайыстыбатын тэриммиттэрэ. Манна кинилэри таһынан икки биригэ төрөөбүттэрэ кирибиттэ-

рэ. Билигин хаһаайыстыбаларыгар 60 ынах сүөһүлээхтэр, онтон 34-дэ ынаар ынах. Степан Васильевич төрүкү сылыгыт киһи. Онон "Бээкэ" улууска сылгы интитигэр тирэх хаһаайыстыба буоларын ситиспитэ. Кинилэр күн бүгүн 50 сылгыны көрөллөр-истэллэр. Ол интиттэн 40-на биз. Хаһаайыстыба улууска сайылыктааһын программатын киллэринин биригэ бастааһын өйөөбүтэ уонна онно үлэлэспитэ. Ол курдук, 1988 сыллаахха Кэлэбэй диэн сиргэ сайылык тутуутун саалабыттар. Ол билигин улууска, ону ааһан республикага биһирэммит, үгүс хаһаайыстыбаларга холобурга туруорулар сайылык буолар. Манна типовой титиик, аныгылы коттедж туттубуттара. Зоя Гаврильевна сайынын обуруотунан күөскэ

дьарыктанар. Онно анаан хаһаайыстыба эр дьонно типовой теплица тутан биэрбиттэрэ, сайынны водопроводу тарпыттара. Үчүгэй сыннааланы тэрийи үлэ көдүүһүн үрдэтэр. Сайылыкка күөстээх үлэ кэнниттэн сыннаанарга бары табыгастаах усулуобуйаны хаһаайыттар тэриммиттэрэ. Оннук баанньык, оҕолор оонньуур площад-

каларын туттуттара, уот тардан, элбэх каналы хабыр "тэриэлкэ" антенна туруорбуттара, телефон киллэрбиттэрэ. Бу сиргэ эбии типовой сылгы базатын тутта сылдыаллар. "Бээкэ" бааһынай хаһаайыстыбатын сайылыгын улуустаагы тыа хаһаайыстыбатын управлениета атын улуустар, нэһиликтэр хаһаайыстыбаларыгар рекомендация курдук

үгүстүк көрдөрөр. Сүрдээбин сэргээн баралар.

Сайынын айы сайылыкка тахсар дьон быһыытынан "бээкэлэр" үтү-аһы өлгөмнүк тутталлар. Нэһилиэк обществоннай олоһор, ытар дьаһалларыгар актыыбынай кыттыыны ылаллар, кыахтаах хаһаайыстыба спонсорствога да аккаастаммат. Холобура, "Дети Азии" норуоттар икки ардыларынааһы оонньууларга уонна нэһилиэк ис суолун тутуутугар бэйэлэрин көмөлөрүн уклуттара. Хаһаайыстыба улууска биригэ үчүгэй көрдөрүүлээх буолан, элбэхтэ миэстэлэпэр, Тыа хаһаайыстыбатын министрствотын, улуустаагы управление Грамоталарынан, Махтал суруктарынан наараадаланар.

Зоя Гаврильевна икки оҕо күн-күбэй ийэтэ. Ула-

хан уол Степа төрдүс кылаас туйгун үөрэнээччитэ, оттон кыра уол Ньургун иккис кылааска үчүгүйдик үөрэнэр. Кинилэр төрөппүттэрин сүрүн көмөлөһөөччүлэрэ. Дьиз иһинээһи-таһынааһы үлэлэргэ, окко-маска, хотонно барытыгар дьонно-рун кытта тэбис тэһиз сылдыһаллар, үлэбэ үөрэнэллэр.

Ити курдук, Зоя Гаврильевна билигин рынок сыһыаннаһыларын кэмгэр олоххо сөп түбэһэр өйдөөх-санаалаах, дьинчэхчэ үлэһит, актыыбынай позициялаах киһи буолан, ыанньыксыт курдук чөлчөкүтэ суох үлэбэ күннэтэ сыраллаһар, улахан хаһаайыстыбаны салайсар, икки оҕолорун интитигэр бэйэтинэн холобур сылдыар киһи.

С.БОРИСОВА.
Х а а р т ы с к а б а :
З.Г.Федорова.

Кэрэ эйгэтигэр

СОНУН КОНКУРС СҮРЭХТЭНИИТЭ

Сылын айы үөрэх управлениетын тэрийиитинэн улууска бастын учууталлар конкурстара ытыллар. Быйылгы конкурс сонун уонна ураты буолла. Ол курдук, бу сырыыга биригэһэлэн учууталлар буолбакка, учуутал дьиз кэргэттэр кыттыыны ыллылар. Учуутал дьиз кэргэн аныгы олоххо сөптөөх, актыыбынай позицияны тутуһар общество бигэ тирээбэ буолар. Кэлэр кэскили иитэр-үөртэр улахан эппизитинэстээх үлэлэрэ кинилэри элбэххэ эбээһинэстиир. Чөл кут-сүр, сырдык өй-санаа, киһилии сир-майгы интитлэн тахсыытын бастагы холобурунан учуутал дьиз кэргэн буолар. Онон педагог дьиз кэргэттэри пропагандалааһын, опытыларын тарбаты, кинилэргэ ирдэбили үрдэтии конкурс сүрүн сыалынан буолла. Конкурссаннар педагог эрэ быһыытынан буолбакка, хаһаайын уонна хаһаайка, ийэ уонна аҕа быһыытынан эмиэ сыаналаннылар.

Кулун тутар 16 — 17 күннэригэр С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар "Учуутал дьиз кэргэн — 2005" улуустаагы конкурска бизэ дьиз кэргэн кытта кэллэ. Ол курдук, Алабартан Татьяна Ильинична, Гаврил Иннокентьевич Гоголевтар, Болугуртан Анна Алексеевна, Петр Петрович Аммосовтар, Диринтэн Марфа Николаевна, Михаил Дмитриевич Далбаевтар, Хадаартан Лидия Ивановна, Александр Петрович Лукиннар, Чурапчы орто оскуолатытан Надежда Васильевна, Иван Прокопьевич Уаровтар. Кинилэри улуус баһылыгын социальнай болпуруостарга солбуйааччы А.С.Иустинова председателлээх уон икки киһилээх дьүүлүүр сүбэ сыаналаата.

Конкурс бизэ түһүмэтинэн ытылынна. Бастагы педагогическай концепцияны көмүскээһин түһүмэлэр кэргэниилэр тус-туса бэйэлэрин концепцияларын билиһиннэрдилэр. Иккис түһүмэххэ кылаас таһынан үлэтин ытыгы буолла. Манна конкурсаннар бары да сонун, кэрэхсэбиллээх дьаһаллары көрөөччүлэр дьүүллэригэр таһаардылар. Үһүс түһүмэх пресс-конференция халыыбынан барда. Кыттааччылар көрөөччүлэр, дьүүлүүр сүбэ араас таһынаах, ис хоһоонноох ыйытыларыгар хоруйдары биэрдилэр. Ол кэннэ учууталлар аһаҕас уроктары ыттылар. Бүтэһик, бэһис түһүмэх "Хобби" диэн ааттанан дьиз

кэргэн олоһор-дьаһаар, оҕону иити үгэстэригэр чугас буолла. Манна кыттааччылар оҕолорун кытта кириэнэр, бэйэлэрин дьиз кэргэттэрин сырдатылар, үлэ таһынан сөбүлүүр дьарыктарын билиһиннэрдилэр.

Икки күннээх күрэхтэһии түмүгэр анал номинациялар икэрилиннилэр: "Сүрэхлин ыччакка аныгыбын" — Лукиннар, "Учуутал философията" — Далбаевтар, "Профессионализм уонна маастарыстыба" — Аммосовтар, "Үөрэнээччилэр билиһиннэрэ" — Уаровтар. Оттон бары түһүмэхтэргэ саамы үчүгэй көрдөрүүлэри ситиһэн, Алабарт орто оскуолатын учуутал дьиз кэргэнэ Гоголевтар "Учуутал дьиз кэргэн — 2005" үрдүк ааты ылар чиэстэннилэр.

Татьяна Ильинична уонна Гаврил Иннокентьевич Гоголевтар 1988 сыллаахха иккис СГУ математическай факультетын бүтэрэн, математик идэтин ылбыттар.

Кинилэр өссө Сэргэлээххэ билсбиттэрэ, оттон бэһис курска үөрэнэ сылдьан сүбэлэрин холбоон, ыал буолбуттара. Эдэр ыал бастаан Абый улууһугар ананан барбыта. Онтон төрөөбүт улуустарыгар Чурапчыга кэлэн, Чуаппара орто оскуолатыгар учууталларынан үлэлиилэр. Татьяна Ильинична — математика, Гаврил Иннокентьевич — информатика. Гоголевтар оскуола биригэ бастык, айымньылаахтык үлэлиир педагогтарынан сыаналаналлар, "Учитель ученических признаний" аат хаһаайыттарынан буолаллар, Гаврил Иннокентьевич — СР үөрэбириитин туйгуна. Кинилэр учуутал түбүктээх үлэтин бары хайыскаларыгар үгүс ситиһиннэрдээхтэр. Ол курдук, кинилэр үөрэнээччилэрэ олимпиадаларга, научнай-практическай конференцияларга, ааһыларга улуус, республика, Россия призердара. 20-чэбэ тийэр выпускниктара үрдүк үөрэх тэрилтэлэригэр ситиһиннээхтик үөрэнэ сылдыаллар. Учууталларыгар махталлаа улахан.

Гоголевтар алаһа дьиз тэриннэхтэриттэн сүөһү-ас ииттэн, обуруот олордон, оттоон-мастаан, тыа ыалын сизирини ыыр-бааччы олоһон, нэһилиэк биригэ бастын ыалын аатын ылыахтарын ылаллар. Үс оҕолоохтор. Төрөппүттэрин утумнаан оҕолоро сир-майгы өттүнэн, үлэһиттэринэн уратылаахтар. Үөрэххэ, спорка ситиһиннэринэн төрөппүттэрин үөрдэллэр, оскуола-ларын аатын ааттаталлар. Гоголевтар эдэр саастарыттан иккиэн спорду өрө тутан кэлбит дьон. Татьяна Ильинична хайыһарга республика чемпионун аатын ылары ситиспитэ. Гаврил Иннокентьевич хайыһардыт, волейболист бастына. Иккиэн — уус-уран көрүү көхтөөх кыттааччылар. Кинилэр дьиз кэргэн бу конкурс кыттааччыларыттан саамы элбэх сыл стажтаахтарынан, уопуттаахтарынан буолаллар. Аны мантан саас улуустарын чизин республикага көмүскүү барыахтара.

Ити курдук, республикага бастаахтын биһиги улууспутугар ытыллыбыт "Учуутал дьиз кэргэн — 2005" конкурс сүрдээх кэрэхсэбиллээхтик уонна тэрээһиннээхтик буолан ааста.

С.БОРИСОВА.

Спорт

ХАЙЫҺАРДАР ДАЙДЫЛАР

Соторутааҕыта киин куоракка хайыһарга аһаҕас республиканскай күрэхтэһии буолан ааста. Дьокуускай куораттан, тыа хаһаайыстыбатын академиятыттан, СГУ-тан, Горнай, Покровскай, Мэнэ-Хаҥалас, Амма, Уус-Алдан, Чурапчы улуустарыттан барыта 110 спортсмен кытынна.

Күрэхтэһиигэ оботуттан улахан киһиттэн тутулууга суох хас дистанция айы бары кэккэлээх туран сүүрдүлэр. Биһиги улууспуттан институт, Кытаанах уонна Чуаппара нэһиликтэрин хамаандалара кытты-ыттылылар. Кыра саастаах уолаттарга 2 км дистанцияга Чуаппараттан Саша Шеломов иккис, Ваня Коркин үһүс миэстэ буоллулар. Онтон 3 км дистанцияга 1988 сыллаах төрүөхтэртэн 18-35 саастарыгар диэри кэрэ анардар бары биригэ сүүрдүлэр. Онно старт биригэһитин кэннэ суолга бастааһын Чурапчытаагы интернат-оскуола 10 кылааһын үөрэнээччитэ Надя Елисеева кириэн, тэллит атаһын кубулуппакка балай да атан бастааһын кэллэ. Кини кэнниттэн республика кыргыттарга чемпиона, призера, спорт маастарыгар кандидат, СГУ студентката Татьяна Неустроева табыста, онтон тилэх баттаһа Дьокуускай куораттан республика хас да төгүллээх призера, Саха АССР спордун маастара Алена Индеева финишкэ кэллэ. Атын кыргыттар бары утуу-субуу сүүрүүнү түмүктээтилэр. Онон оскуола оҕолоругар бастагы миэстэни Чурапчыттан Надя Елисеева, иккис Чурапчытаагы оҕо спортивнай оскуолатыттан Ага Макарова, үсүһү Мэнэтэн Саргы Ноговицына ыллылар. Дьахталларга СГУ-тан Татьяна Неустроева чемпионнаата, Дьокуускайтан Алена Индеева иккис буолла, СГУ-тан Лада Дьяковская үһүскэ табыста.

Бу кэннэ араас саастаах эр дьон 5 км сүүрдүлэр. Эдэрдэргэ бастааһын СР сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэнэ, спорт маастарыгар кандидат, СГУ-тан Георгий Макаров кэллэ. ЧГФКСИ I курсун студена Алексей Адамов иккис, ДьТХА IV курсун студена Игорь Петров үһүс буоллулар. 40-45 саастаах ветераннарга республика хас да төгүллээх чемпиона, призера, спорт маастара Лазер Яковлев бастаата. Иккис миэстэни спорт маастарыгар кандидат Чурапчытаагы оҕо спортивнай оскуолатын тренерэ Ким Тимофеев, үсүһү ЧГФКСИ тренерэ Егор Елисеев ыллылар. 45-50 саастаахтарга Дьокуускайтан Семен Федоров чемпионнаата, иккис миэстэбэ Хаҥаластан Николай Лиханов табыста, үһүс миэстэбэ Чурапчыттан Алексей Терютин тигистэ.

65 саастаахтартан үөһэлэргэ биригэ биллэр улахан суурүкүт Николай Захаров бастаан бастаата. ЧГФКСИ студенаарын бэлэмнэрэ ситэн эрэр диэххэ сөп. Ол курдук, уолаттарга 28 киһиттэн Дмитрий Иванов алтыһынан кэлэн, Дмитрий Филиппов ахсыс буолан куһаҕана суох көрдөрүүлэниилэр. Кыргыттарга 18 киһи сүүрбүтүтэн ЧГФКСИ-гэн Даша Филиппова бэһис буолла, Рената Потапова алтыһынан кэллэ уонна Людмила Кусатова ахсыс буолла.

Улуус хайыһарга федерациятын председателэ Н.Н.Попов уонна улуустаагы спорт отделын өйөөлүлэринэн Москва куораттан сана хайыһардар аҕалылланнар хайыһардыттарга улахан, суолталаах көмө оһулуна. Онон улуус бу көрүнү таптааччылар барба махталларын тириэрдэллэр.

Е.ПУДОВ.

Кыыһа, күтүүтэ, сиэннэрэ.

Автор суругар эпиллэр санаа
радакция позициятыгар мэлдэн сөп түбэлэр
буолбатах. Сурукка ыйытлар чакчылар
кырдыктаахтарыгар эпиллэтиннэни
автор тус байытэ суруо.